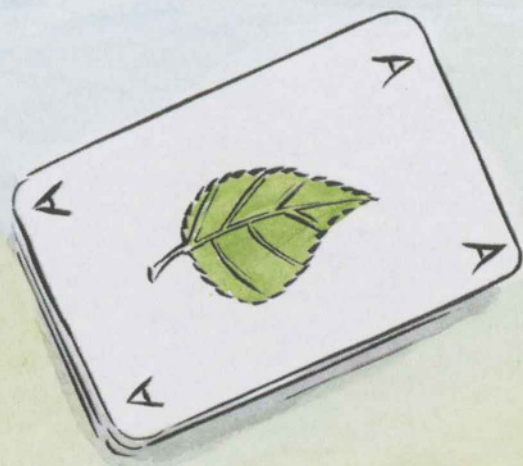

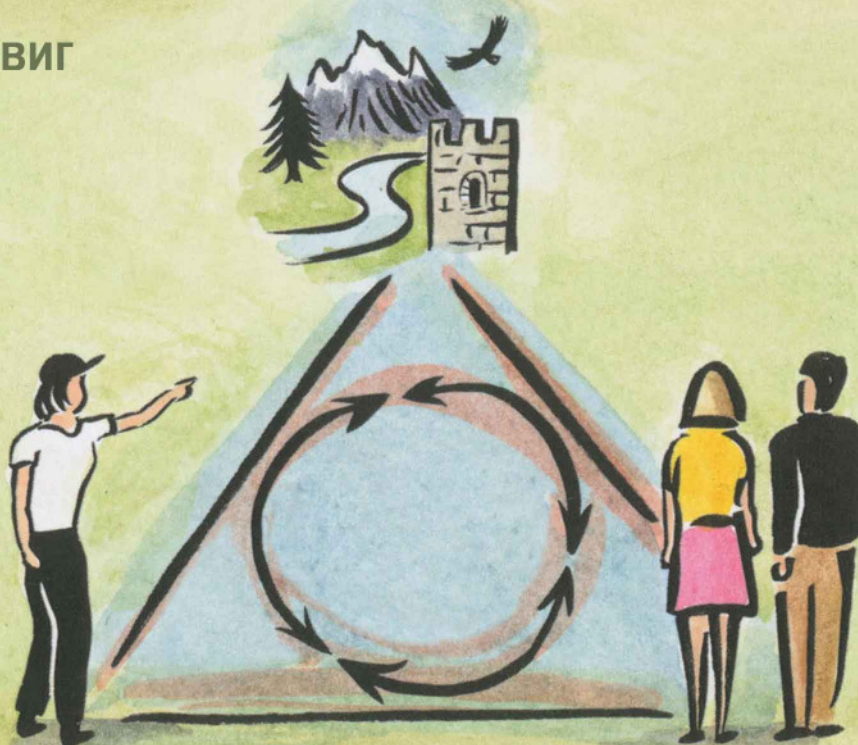
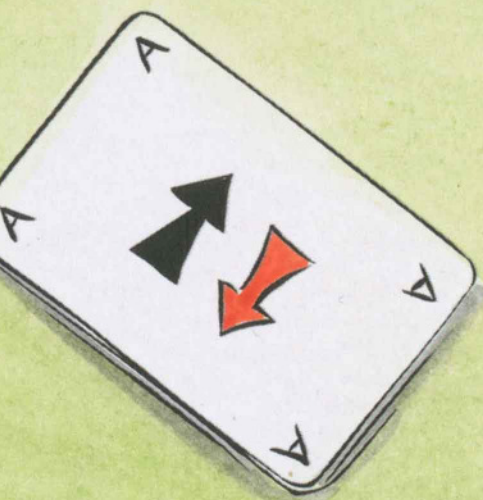

Ръководство за Интерпретиране

Споделяне на наследството

Торстен Лудвиг

Торстен Лудвиг

Интерпретативно ръководство

Да споделим наследството с хората

Подкрепата на Европейската комисия за тази публикация не представлява гаранция за съдържанието, което отразява мнението единствено и само на автора. Комисията не може да носи отговорност за начина на ползване на съдържанието и информацията в него.

Bildungswerk interpretation
Am Rasen 23
D-37214 Werleshausen
Tel. +49-(0)5542-505873
www.interp.de

Автор:
Торстен Лудвиг
Оригинално заглавие:
The Interpretive Guide – Sharing Heritage with People
Публикувано в Германия от:
Bildungswerk interpretation, Werleshausen
Първо издание, 2014

Корица и илюстрации: Филип Рат

Превод: Маргарита Каишева

Българското издание е подготвено от Центъра за Интерпретиране на Наследството.

6	За HeriQ
7	Увод
8	Четири аса
9	Интерпретаторите промотират грижа за опазване на наследството
10	Интерпретаторите превръщат феномените в преживяване
12	Интерпретаторите взаимодействат с посетителите и туристите
14	Интерпретаторите свързват фактите със значими теми в живота
16	Смяна на формациите
17	Умерено използване на помощни средства
18	Допускане на намеса
19	Преодоляване на възникнали проблеми
20	Разширяване на хоризонтите
21	Свързване и връзки с устойчивостта
22	Създаване на връзки между феномените
23	Планиране и запомняне на стъпките в интерпретирането
24	Оценка на интерпретативния тур
25	Начало и край
26	Как да се процедира
27	<u>Приложения</u>
28	Работна схема за интерпретативен разговор
29	Примерна страница на интерпретативен разговор
30	Страница за оценка на интерпретативен разговор

3а HeriQ

HeriQ е проект на програма Леонардо на ЕС за трансфериране на иновации. Той води началото си от предишен проект по програма Леонардо, TOPAS (Training of Protected Area Staff), за обучение на персонал, работещ в защитени територии. TOPAS е имал за цел да дефинира качеството и стандартите за интерпретация на наследството в Европа. В рамките на TOPAS, през 2003г. бе разработен пилотен курс „Основни интерпретативни умения“ и през следващите години бяха проведени няколко курса за обучение и сертифициране на интерпретатори на наследството.

През 2008г., в Германия се обединиха три организации и съгласуваха критериите и компетенциите, на базата на TOPAS, които свързват интерпретирането на наследството с обучението за устойчиво развитие. Тази програма, наречена ParclInterp, бе одобрена от ЮНЕСКО. HeriQ бе стартиран през 2013г., за да се предаде опитът, натрупан от приложението на ParclInterp, в други посоки и други европейски страни.

HeriQ фокусира две цели:

- ⇒ да мотивира интерпретаторите да действат като агенти на интерпретирането, като създават спомагателни мрежи за интерпретация на наследството и устойчивост
- ⇒ да обучи и сертифицира интерпретативни гидове, които да споделят наследството с посетители и туристи.

Това ръководство подкрепя втората цел.

Партньорски организации на HeriQ са:

APARE – Association pour la Participation et l'Action Régionale, Франция
Bildungswerk interpretation, Германия
Център за интерпретиране на наследството, България
Istituto Pangea Onlus, Италия
Mediterranean Centre of Environment, Гърция
Национална асоциация за малък и среден бизнес, България

Нашето Европейско наследство е огромно: от храмовете на юг, до фиордите на север, от местообитанията на птиците по р. Дунав до мистериозните каменни кръгове на Атлантика. Това е нашето наследство. То ни помага да открием къде са корените ни и да разберем накъде вървим.

Много европейци, които работят като персонал или са доброволци в защитени територии, исторически забележителности, музеи или зоологически и ботанически градини, са отдадени на каузата на нашето природно и културно наследство и търсят по-добри начини за управление на бъдещето му. Интерпретирането на наследството ще ги подкрепи. Като широкомащабен подход, интерпретирането дава възможност на хората да станат стопани на споделеното наследство, да открият „усещания за мястото“ в многото безценни забележителности на нашия континент Европа.

Интерпретирането на наследството е дълбоко свързано с историята на националните паркове. През 1957г., журналистът Фриймън Тилдън написа своята основополагаща книга „Интерпретация на нашето наследство“, за Националната служба на парковете на САЩ. В нея той за първи път дефинира интерпретацията на наследството и нейните принципи. От 2010г., в Европа имаме своя организация, Европейска асоциация за интерпретиране на наследството, наречена „Интерпретирай Европа“, в която професионални интерпретатори споделят и усъвършенстват своята дейност.

Интерпретацията на наследството използва различни средства, но е най-успешна при директен контакт. По тази причина, интерпретативното екскурзоводство играе водеща роля. Това ръководство е написано, за да бъде използвано от интерпретативните гидове в цяла Европа. С доказали се на практика упражнения, които се изпълняват от гидовете, със съвети за самооценка и взаимно обучение, ръководството помага на интерпретативните гидове да подобрят уменията си в четири основни качества за интерпретация на наследството.

Гидове на обекти от природното и културно наследство в различни държави, в паркове, ботанически градини, крепости, градове и музеи, допринесоха за дефиниране и разработване на идеите в това ръководство. Ние благодарим на всички тях и се надяваме, че тези идеи ще бъдат оценени по достойнство и постоянно ще бъдат подобрявани.

*Аз ще разтълкувам скалите,
ще науча езика на наводненията,
буриите и лавините.
Ще се запозная с ледниците и
дивите градини и ще стигна
възможно най-близо
до сърцето на света.*

Джон Мур

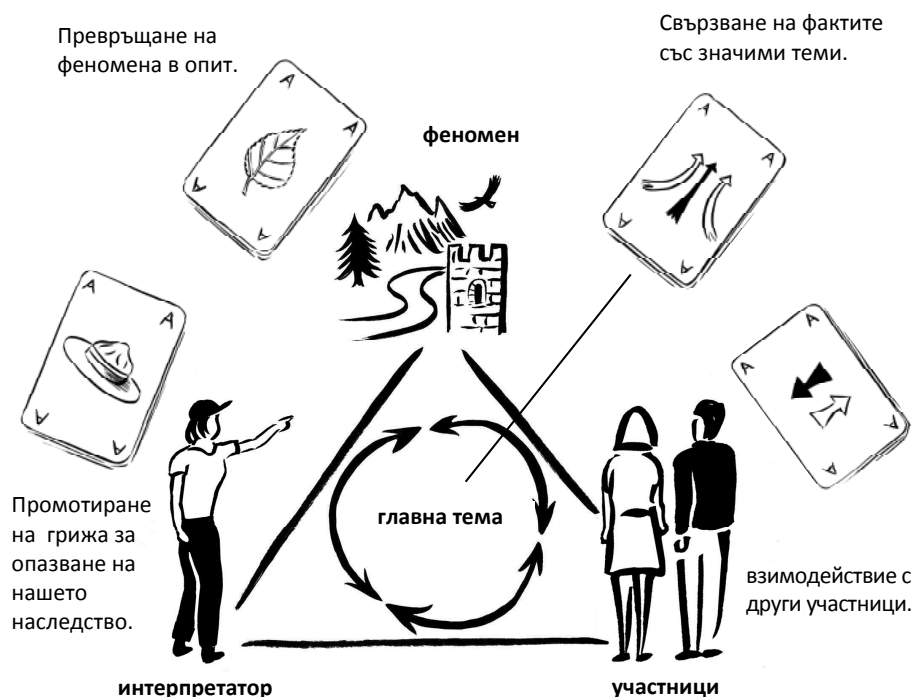
Четири аса

Много компетенции и критерии за качество могат да бъдат свързани с интерпретирането на наследството. Но, повечето от тях, се основават само на четири основни характеристики.

Те могат да се илюстрират с така наречения интерпретативен триъгълник:

Хората не променят живота си според статистическа информация. Те го променят съобразно своя опит и близък контакт с някого, на когото вярват.

Алън Аткисън

Целта на всяко интерпретативно събитие (чрез разговор или тур), в зала или на открито, е да внесе живот в пространството между трите ъгъла на триъгълника, докато в центъра му е локализирана сериозна, значима главна тема.

Четири аса, резултат от взаимодействието между четирите елемента, свързани с интерпретативния триъгълник, феномена, участниците и главната тема, са:

- ⇒ промотиране на грижа за опазване на наследството
- ⇒ превръщане на феномена в преживяване
- ⇒ обмен и взаимодействие между участниците
- ⇒ свързване на фактите със значими главни теми

Тези четири аса са основни характеристики на всяка интерпретативна дейност. Нека да ги разгледаме по-внимателно.

Посланици на наследството

Като интерпретативни гидове, които работят в защитени територии и природни зони, исторически или културни забележителности, в музей и др. ние сме и пазители. Шапката на рейнджъра върху картите за игра символизира нашата загриженост за всичко, което трябва да оценяваме и съхраняваме като общо наследство. То може да бъде материално като една готическа катедрала или нематериално като Григорианските напеви, звучащи под нейния свод. Важна цел на всяка интерпретативна дейност е да приобщим участниците към глобална идея, като ги включим в нейното приложение на локално ниво.

Индивидуално отношение

Екскурзоводите – интерпретатори имат важна роля, особено ако са израсли в региона, където работят и животът им е вплетен в местната природна и историческа среда. Личните преживявания често са по-вълнуващи за участниците, от фактологичната информация. А впечатлението, което гидовете оставят, значително допринася за успеха на интерпретативното устно представяне на феномена.

Мотивация, а не инструкции

Съвременното разбиране за гида – интерпретатор е, че задачата му не е да бъде инструктор или доставчик на суха информация. Той стимулира, като разяснява и предлага нова перспектива на посетителите и туристите, за споделяне на преживяванията и насърчаване за нови открития. По време на общуването и двете страни са готови да променят гледната си точка.

Готовност за изпълнение на различни роли

Гидовете – интерпретатори трябва да са готови да изпълняват различни роли. Да обсъждат, изслушват и посредничат, да обясняват, вдъхновяват и насърчават. Те могат да повишат или намалят напрежението и винаги подкрепят слушателите си в тяхното въодушевление от новите открития. Те пресъздават малка театрална сцена и запомняща се пиеса, с която подсилват посланията и спомените.

упражнение: Изпълнение на различни роли

Написваме с една дума по една тема на всяка от десет помощни карти. Думата може да бъде „светлина“, „шум“, „начало“ и т.н. След това, приготвяме няколко шапки от хартия и написваме по една роля на всяка от тях. Например: „учител“, „медиатор“, „разказвач“ и т.н. Първият участник изтегля „карта-тема“, избира „карта-роля“ и презентира темата, като включва и останалите в ролята, обозначена на избраната шапка. Следващият повтаря играта с друга карта и шапка, докато се използват всички шапки.

Интерпретаторът промотира грижа за опазване на наследството

...опазване чрез оценка,
оценка чрез разбиране,
разбиране чрез интерпретация.

Конрад Уърт

Преодоляване на недостатъците

Критерий и необходимо изискване за всяка успешна дейност е способността за осъзнаване на недостатъците и слабостите, но също така разбиране на тяхната природа и възприемането им като поука. Във всеки интерпретативен тур трябва да се стремим към постигането на целта и веднага след края на обиколката да направим самооценка по отношение постигането на тази цел.

Интерпретаторът превръща феномена в преживяване

*Не се опитвай да удовлетвориш
суетата си, като преподаваш
твърде много неща.*

*Провокирай любопитството
на хората. Това е достатъчно,
за да отвориш умовете им,
без да ги претоварваш.*

*Запали малка искрица,
а ако има подходящ запалим
материал, то огънят ще
пламне.*

Анатол Франс

Как да вдъхнем живот на обекти и случайни събития

В центъра на всяка интерпретативна дейност е непосредственият позитивен опит от елементи на автентичното наследство. Ние наричаме тези елементи феномени, за да подчертаем тяхната значимост. Възприемаме всички феномени със сетивата си, без значение дали те са материални обекти като дървета, картини, къщи, или нематериални богатства като танци, песни или изгрева на слънцето. Като интерпретативни гидове, ние инициираме представянето на една тема само където и когато тя може да се види или възприеме сетивно, и я презентираме чрез отделните обекти. Например, ние не коментираме Готическите църкви като цяло, докато наблюдаваме една от тях като представител на определен архитектурен период. Винаги избираме конкретен обект, който може да се види, с неговите специфични качества и история.

Поради това, интерпретацията на един феномен в природен резерват, например, ще бъде различна през пролетта и есента, както и ще се различава при слънчево и дъждовно време. Емоцията от непосредственото впечатление от една културна забележителност е като асо пика в колодата на всяка интерпретативна дейност. Една разрушена сграда или повреден артефакт, открит случайно при интерпретативния тур, предизвиква много по-вълнуващо преживяване от дори перфектното му копие или снимка, които притежаваме. Колкото по-добре един гид е подготвен за откриването на неочаквани (но вероятно предвидими, с натрупването на опит) предмети или събития, толкова по-добър ще бъде той/тя.

Упражнение: Изтъкване уникалността на феномена

Разделяме се на четири групи, всяка от които се насочва към един от четири феномена, които на пръв поглед много си приличат. Например, четири еднакви на възраст и външен вид дървета на пътя. Всяка група изучава характеристиките на избрания феномен в сравнение с останалите. Накрая, всяка група презентира своя феномен, като ясно откроява неговата уникална „личност“.

Неочаквани емоции и стимули

Светкавица разцепва един бор и едната страна на цепнатината се покрива с гъби. Групата, която наблюдава другата страна на дървото, не може да опише състоянието му като важно. Обаче те скоро откриват с изненада увредената част. Такива открития могат да се направят, като се използват неочаквани звуци или аромати. Те правят интерпретативния тур много приятен.

Упражнение: Разкриване на тайни

На мястото на някаква забележителност, например в музей на открито, всеки търси феномен, който крие „тайни“. След това, един от нас води другите до този феномен, като постоянно провокира очакване и ненадейно разкрива скритите му качества по възможно най-драматичен начин.

Избиране на опорна точка

Имайки пред вид интерпретативния триъгълник, ние говорим образно за опорна точка, когато трябва да посочим елементите, които ще помогнат на участниците да стигнат до феномена. Всяко описание би могло да бъде такава опорна точка, като по време на тур на открито или посещение в музей, заедно с експерти, описанията може да са достатъчни. Но при дейност, насочена към широката публика, подробните описания като цяло не са подходящи. По тази причина, гидовете-интерпретатори се подsigуряват с широк набор от опорни точки, всяка от които е специфична както за групата, така и за феномена.

Методологични опорни точки към феномена

- ⇒ обяснение
- ⇒ описание (наблюдение)
- ⇒ разказ (приключенска история, приказка, легенда, виц)
- ⇒ представяне чрез изпълнителско изкуство (поезия, рима, песен, мелодия)
- ⇒ стимулиране на сетивното възприятие
- ⇒ стимулиране на въображението (например от скала или формите на дърво)
- ⇒ демонстрация
- ⇒ илюстрация (фотография, рисунка, статистика)
- ⇒ изследване (експеримент)
- ⇒ игра (както и изпълнение на различни роли)

Дотук става ясно, че различните опорни точки се възприемат различно от участниците. Този важен момент, който ще подкрепим по-нататък, се влияе от подбора на думи.

Включване на феномена в света на нашите участници

Риторични опорни точки към феномена

сравнение	Тези керамични съдове са тънки като пергамент.
пример	По този търговски път е транспортиран варовик.
словесен образ	Тези древни съдове имат големи уши.
смяна на перспективата	Ако бяхме на мястото на въглищарите...
хуманизация	...и след това дървесният бръмбар си помисли...
контраст	Някои работеха у дома, а други прекарваха целия ден в тази фабрика.
видимо противоречие	Мъртвото дърво е живо!
цитат	„Бедността е майка на престъплението“, както се предполага, че е казал Аристотел.

Упражнение: Приближаване до феномена чрез опорни точки

Написваме опорните точки, изброени в предишните две таблици върху помощни карти, избираме атрактивен обект от наследството и поставяме картите между нас и този обект. Всеки избира по една карта и след раздаването на всички карти, всеки по ред описва какъв вид опорна точка е избрал, например процеп в скалата, цитат: „Постоянно капещата вода изтрива и камъка“ (Китайска поговорка).

Поглед към цялостната картина

Изживяването с оригинални предмети или обекти като уникални не означава, че те не се коментират и в по-широк контекст. Понякога има смисъл дори съпоставянето им с глобални явления (стр.20-21). А използването на тази свързаност, като пример за опазване на нашето наследство, е приемливо при условие, че интерпретацията остава фокусирана върху феномена.

Разговори и турове

Когато разкриваме някои от тайните на феномена и стоим на място до него за 5-10 минути (например на входа на стара крепост), ние наричаме това интерпретативен разговор. Интерпретативните разговори са в основата на екскурзоводството. Често разглеждани изложби и популярни забележителности, където постоянно идват нови посетители, са добра възможност да се докаже този подход (например, като провеждаме един и същ интерпретативен разговор всеки час, на едно и също място). Един интерпретативен тур (стр.22) се състои от няколко интерпретативни разговора. Всички варианти на лична интерпретация никога не трябва да се превръщат в монолог, а винаги трябва да включват и участниците.

Интерпретаторът осъществява обмен с участниците

*Докато само говоря,
няма да преживея нищо ново.*

Мари фон Ебнер-Ешенбах

Осъзнаване предимствата на екскурзоводството

Първият принцип на интерпретацията гласи, че трябва да свържем феномена с индивидуалността на участниците в разглеждане на феномена. За тази цел, е полезно да знаем нещо за тях, за тяхната среда и предишен опит. Възможността да открием това и да се съобразим с него, е едно от големите предимства, които интерпретаторът има пред интерпретативния панел или мултимедийна техника.

Как да осъществим контакт с участниците?

За да се осъществи диалог, първо трябва да влезем в контакт с участниците. От интерпретативния триъгълник можем да използваме отново идеята за опорните точки, но сега става дума за опорни точки между гид и участници.

Опорни точки от гид към участник

- ⇒ разбираемост (език и съдържание)
- ⇒ зрителен контакт (следи реакциите)
- ⇒ обърни се с лице към участниците и използвай подходящ език на тялото
- ⇒ хумор
- ⇒ непредубеденост (готовност за отклонение от личните идеи)
- ⇒ запознаване и използване на личните имена на участниците
- ⇒ изслушване и добиване на повече информация (И така, вие често сте тук?)
- ⇒ откриване и избиране на сродни интереси и гледни точки
- ⇒ използване на връзки и асоциации с приятели и групи от обкръжението на участниците
- ⇒ връзка с личния свят на участника (работа, семейство, хоби и т.н.)

Интерпретативните гидове оказват влияние чрез това, което казват и начина, по който го казват. Екскурзоводството означава комуникация и публична изява. Знания и за двете се преподават в курсове за публично говорене в колежа на някои държави. Като примери са показани две такива упражнения.

Упражнение: Изразяване на отношение

Избираме едно неутрално твърдение (например: „През есента много птици отлитат на юг“) и приготвяме малки карти, на всяка от които е написано едно прилагателно, което описва някакво настроение (депресиран, срамежлив, арогантен и др.). След това, всеки участник изтегля по една карта и прочита същото твърдение, като се опитва да изрази съответното настроение, а останалите се опитват да отгатнат точно за какво чувство става въпрос.

Упражнение: Описване на сцена с думи

С движения (приготвяне на раница, търсене на посока и т.н.) описваме една проста история (например: Разходка сред природата) и на номерирани карти написваме всяка сцена поотделно. Всички участници ще получат по една от тези карти. Един по един те представят своята сцена с езика на тялото, като не се позволява използването на звуци. Накрая, историята е реконструирана и групата преценява коя сцена е била изобразена най-добре и как.

Започване на разговор

Дотук, обърнахме внимание на това, как да направим една презентация по-атрактивна, когато едно от асата на тур с гид е разговорът. В този случай, гидът трябва бързо да премине от изнасяне на лекция към реален диалог с участниците, защото е трудно „да върнеш към живот“ група, която е приела ролята само на слушател.

„Потапяне“ в света на участниците (туристи, посетители)

Взаимодействието с участниците може да започне от валидни за много хора преживявания, които повдигат различни въпроси или от въпроси, поставени от гида. Особено полезни са отворените въпроси. Отворени въпроси са тези, които провокират различни отговори в зависимост от личния опит на участниците, а не отговор само с „да“ и „не“. Например: „Този пейзаж на кои други области в Европа ви напомня?“ Различните отговори често предоставят добри възможности за започване на разговор.

Упражнение: Задаване на отворени въпроси

Формираме четири групи, всяка от които си избира феномен и се подготвя да коментира този феномен:

- ⇒ Един фокусиращ въпрос (отговорът изисква директен контакт с феномена).
Например:
„Какъв звук издава при почукване това парче от керамичен съд?“
- ⇒ Един трансфериращ въпрос (който търси връзка с минал опит на участниците).
Например:
„Къде сте виждали преди такъв керамичен съд?“
- ⇒ Един въпрос за възможно развитие (как нещо би могло да се развие).
Например:
„При какви условия такива съдове могат да бъдат запазени за дълго време?“
- ⇒ Един въпрос за оценка (при който трябва да се изрази мнение).
Например:
„Трябва ли да се извади заровеният съд, или трябва да остане там, където е?“

Затворените въпроси имат само един определен отговор (например: „Как се нарича този архитектурен стил? Някой знае ли?“). Те трябва по-рядко да се използват, защото водят до формално знание. Разбира се, отговорите могат да се използват за допълнително пояснение.

Включване на цялостната личност

Интерпретиращият гид винаги се обръща към ума, сърцето и ръката (това, което може да се пипне). Това, на което хората придават особено значение и това, което казват и правят сами, им помага да изживеят по-дълбоки емоции, отколкото ако само чуват и виждат.

Първата стъпка от активацията може да бъде демонстрация, в която се включват всички участници („Може ли да хванете този клон?“). Повечето хора обичат да бъдат полезни. Друга инициатива е да се търси нещо, например застрашен вид растение или елемент от определен архитектурен стил.

Втората стъпка, истинското участие, отива малко по-напред. Тя предоставя възможност да се определи напредъкът на активността. Идеята за лично участие играе много важна роля в съвременното обучение и повече от 50 г. се сочи като много съществена при интерпретиране на наследството. Ако хората участват лично, те са много по-заинтригувани. Например: Посетителите на римска вила се интересуват от аспекти от живота на обитателите и гидът веднага им показва свързаните с битието им удобства.

Още едно предизвикателство за лично участие е и това, че развитието на интерпретиращата активност не може изцяло да бъде предвидена в детайли. На следващата страница ще обясним как да се справяме с тази несигурност.

Единствено със сърцето си можеш правилно да виждаш. Това, което е важно, не може да се види с очи.

Антоан дьо Сент-Екзюпери

Интерпретаторът подрежда фактите по значими главни теми

Научните факти се нуждаят от приятни истории, за да спечелят симпатиите на хората.

В такъв случай, митът съществува не за да се конкурира с истината, а да направи връзка между това, което има значение за хората, и това, което ги кара да мечтаят.

Денис Гuedж

Главна тема на интерпретирането

Ако наблюдаваме опитни интерпретатори по време на тяхната работа, ще бъдем впечатлени от лекотата и умението им в концентрирана форма да водят интерпретативен разговор по време на тура. Тайната е в умението да превърнеш дългата история в убедителна главна тема. Главната тема е един от най-важните елементи на интерпретацията. Тя свързва трите опорни точки на интерпретативния триъгълник, тя създава вътрешни образи и дава ясна посока на събитието по стимулиращ начин. Но тя може и да обърне наопаки някои традиционни схващания, получени от общото образование.

Търсене на значими тематични твърдения

При подготовка на тур, някои гидове предпочитат да се фокусират върху един въпрос и съответните факти. При интерпретирането, този фокус се измества към главни теми и значения. Това не означава, че фактите не са важни, те са. Но те са организирани по различен начин - около една главна тема. По този начин те се запомнят много по-лесно. Главната тема представя многопластова истина, която се отнася до същността на феномена, както и до средата и миналия опит на участниците.

Примери на тематични твърдения

- ⇒ Това малко семенце съдържа огромно дърво. (семето на бора)
- ⇒ Жената на фермера никога няма да окачи тази рокля в гардероба. (дрипава рокля)
- ⇒ За тази кошница е бил нужен малко материал, но много умение. (стара, плетена кошница)
- ⇒ Тук ние стоим на дъното на древно море. (варовикова плоча)
- ⇒ Тази маргинална земя превръща оцеляването в истинско предизвикателство. (гола пустош)

Главната тема е история от едно изречение, което е в хармония с опита на участниците. Както в горните примери, тя директно се отнася до феномена (освен ако не формира основата на интерпретативния тур като основна тема, виж стр.22).

Как работят темите

Да вземем за пример малкото семенце, което съдържа това, което ще стане много голямо дърво. Дървото е феномен – можем да го видим, чуем, докоснем, помиришем и вкусим. Това, което не можем да усетим, е процесът на растежа му. Ние периемаме, че то е факт. Знанието, обаче, че дървото расте, не е впечатляващо. Осъзнаването, че нещо незначително малко може да порасне до впечатляващи размери, може да има по-дълбоко значение за нас. Ние познаваме този модел от собствения си живот и той отключва емоции и размишления за ценностите, в този случай може би възхищение от идеята за самостоятелно развитие. Като краен резултат, това обикновено семенце изведнаж става значимо за нас и ние се чувстваме свързани с него.

Феномен	Факт	Значение
Семенце от бор	ще порасне	от нещо незначително малко до нещо с впечатляващи размери.

Упражнение: Правене на разлика между факт и значение

Разпръскваме се в един район, като всеки от нас търси малък предмет, който предизвиква някаква реакция в нас. Събираме предметите върху парче плат, наблюдаваме ги и си задаваме въпроса: „Какво е това?“. След това всеки от нас подава своя предмет на останалите и обяснява какво значение има лично за него. Например: смачкано перце от птица, което предизвиква съчувствие. Заедно изтъкваме разликата между факта (Какво е това?) и и значението (Какво предизвиква той у мен?).

Откриване на универсални значения (универсали)

Значението поначало е индивидуално, но понякога се споделя от почти всички хора. Тогава, то се нарича универсално понятие – като живот и смърт или свобода и робство. Темите, които съдържат в себе си широки рамки, които са универсални понятия, почти винаги въздействат. Те провокират по нещо у всекиго, дори ако нямат еднакво значение за всички. Но универсалите са заменяеми в определена степен, следователно, те могат да станат клишета, особено когато се използват твърде често и особено, ако не успеем да направим ясно тяхното специфично значение за оригиналния обект.

Да вдъхнем живот на неодоушевените предмети

За много от нашите участници растенията (особено цветята) са по-атрактивни от камъните, а животните (особено малките) са по-атрактивни от растенията, докато хората (особено децата) са най-атрактивни за повечето от нас. По-неатрактивните феномени получават повече внимание, ако се свържат с нещо по-атрактивно. Например, едно парче от керамичен съд ще стане по-атрактивно, ако се разкаже вълнуваща история за това, как е било открито или за какво е използвано в древни времена.

упражнение: Свързване на един предмет с история за него

В една чанта слагаме толкова предмети от ежедневието, колкото са участниците в групата. Сядаме в кръг и някой взима чантата. Той/тя, без да избира, изважда един от предметите и разказва история, която го прави интересен за групата. Чантата се предава от човек на човек. Ако някой не може да измисли история, поставя предмета в центъра и взима друг. Предметите в центъра се обсъждат последни. Внимание! При интерпретацията никога не си измисляме истории, които не се основават на факти, освен ако изрично не подчертаем това.

Разбиране на главната тема като пътеводен маяк

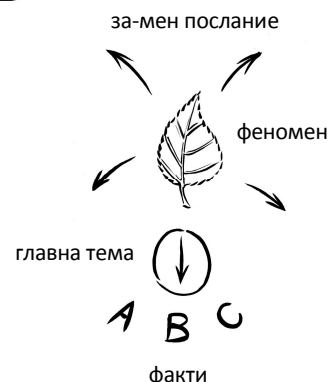
Главната тема не само ни оказва подкрепа и улеснява връзката между участник и феномен, тя е и организационен инструмент. Като морския фар, който направлява курса на кораба, тя е единственият елемент, който не се променя по време на интерпретативния тур. Това позволява на участниците да добият представа за феномена и значението му, без риск да изгубят фокуса. Ако използваме метафората с морския фар: поради теченията и ветровете, рядко се доближаваме до фара по права линия, но винаги го наблюдаваме.

Упражнение: Значението в кратко изречение

Всеки от нас търси в близост около себе си феномен, който му се струва интересен и за около десет минути го скицира на помощна карта. След това, се включват още двама участника, разменят си картите, наблюдават феномените на останалите и описват това, което най-много ги е впечатлило. После отново се разделят за десет минути, сядат и се опитват да обобщат това, което са чули, в едно кратко изречение. Пак се събираме заедно, отиваме по ред до всеки от феномените и без да разговаряме, казваме само тези кратки изречения. Накрая, решаваме кое изречение е най-подходящо да се използва като главна тема на интерпретативен разговор.

Упражнение: Откриване на главна тема чрез „за-мен послание“

Всеки от нас разглежда един феномен и преценява каква информация той предава за себе си. Записваме тези „за-мен послания“ на листчета хартия и ги поставяме на подходящо място до феномена (например, послание от голяма скала: „Един ледник ме донесе тук“). След това, обмисляме кое „за-мен послание“ можем да превърнем в главна тема, каква убедителна история можем да съчиним с това послание и кои факти могат да подкрепят тази история.

Промяна на формациите

Формиране на триъгълника на място

В интерпретацията, подреждането на групата на автентични места и обекти се нарича „формация“. Има около шест такива формации. Най-важният перинцип е: интерпретаторът не трябва да стои между феномена и участниците, освен ако умишлено не скрива феномена, за да го разкрие по-късно. В повечето случаи е най-добре феноменът, интерпретаторът и участниците да образуват интерпретативния триъгълник, разяснен на стр.8.

Предлагане на подходяща формация на групата

Участниците се нуждаят от време и пространство, за да дойдат до съответния феномен и да застанат на подходящо място. По време на тура, интерпретаторът обикновено върви няколко крачки преди тях, изчаква докато групата заеме местата си и след това намира място и за себе си. Това е процес, на който групата обикновено не обръща внимание. Много рядко, когато групата е в риск или формацията не се получава (въпреки, че това е много важно за интерпретацията), интерпретаторът трябва да даде указания на участниците, например да отстъпят назад, да се подредят в редица или да образуват кръг. Подходящата формация е важен критерий при избора на феномен.

Използване на различни формации

Всички формации имат предимства и недостатъци. Линейната формация (фиг.1) има много недостатъци, но може да е неизбежна, например на пътека, която пресича хълм с невероятна гледка, на тераса с изглед към града, на кея, от който можем да наблюдаваме раците под водата или в подножието на скала, в която откриваме вкаменелости. В такива случаи е добре, ако е възможно, групата да бъде предварително информирана на по-подходящо място.

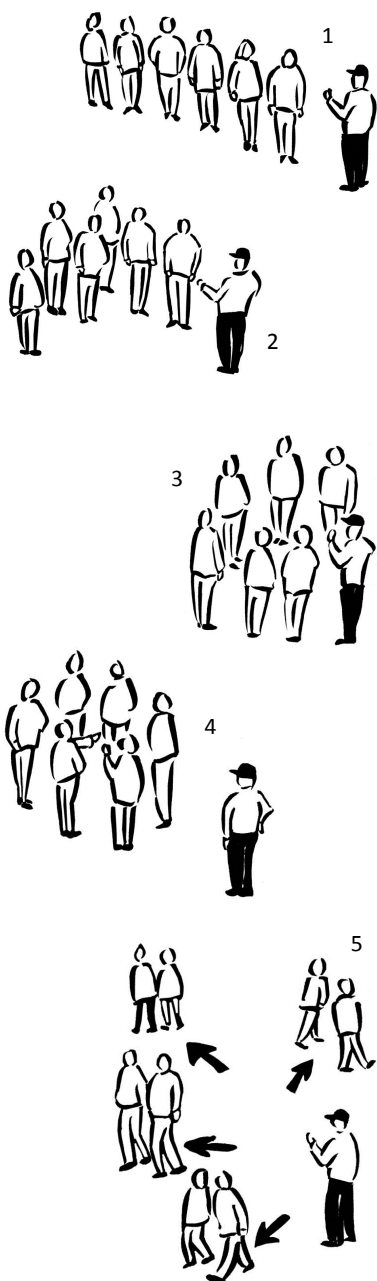
Нито една формация не трябва да е доминираща по време на тура. Все пак, така наречената дидактическа формация (фиг.2) много често доминира. Тук, групата е фокусирана върху интерпретатора, само защото той е говорещият. Ако той застане до ясно виждащия се феномен, групата сама ще образува третия ъгъл на триъгълника.

Един от начините за пренасочване на фокуса от интерпретатора към други членове на групата, е образуването на конферентна формация (фиг.3). Тя се образува при разговор, в който феноменът е част от или, където е възможно, е самият фокус. Тази формация автоматично ще се развие от поставяне в центъра на вниманието на малък предмет, например древна стрела.

Една наставническа формация (фиг.4) ще се образува, когато интерпретаторът се отдалечи от кръга и отстрани подпомага дискусията.

Накрая, възможно е групата да бъде разделена, като на участниците се поставят различни задачи (например, търсене или наблюдение), за които след изпълнението им трябва да докладват. Това е формация на индивидуалната задача (фиг.5).

Образуването на формации се влияе от наличното пространство и ситуацията на място (поток, сечище и т.н.). Колкото по-голяма е групата, толкова по-малко възможности има интерпретаторът. Както вече казахме, по време на всеки разговор е препоръчително видът формация да бъде променяна поне веднъж. Това може да се постигне с упражнението „Разкриване на тайни“ (стр.10).

Внимателен подбор на помощни средства

Има безброй начини да накараме да се „появят“ необходимите предмети от чанти и раници по време на интерпретативния тур. Най-важният критерий при избора им е те да съответстват на феномена и главната тема, а не просто да се появят.

Тъй като помощните средства са по-надеждни от феномена на място, това създава постоянен риск. Например, ако разчитаме изцяло на информационните табели, поставени пред обектите, това би ни дало ориентация (особено ако панелите съдържат географски карти). Но, също така, тези табели отвличат вниманието от директния контакт с местата и феномените.

Помощните средства могат да имат добър ефект, но трябва внимателно да се използват. Не винаги използваме всичко, приготвено за спешни случаи и не всеки забавен ефект върху групата наистина подкрепя феномена.

Умерено
използване
на помощни
средства

Помощни средства

- ⇒ Направете предмета по-видим (бинокъл, увеличително стъкло)
- ⇒ Рамкирайте образа (малки рамки за снимки)
- ⇒ Фокусирайте образа (тръбичка, през която да се наблюдава)
- ⇒ Дайте нова перспектива (огледало)
- ⇒ Объркайте възприятията (тапи за уши, превръзка на очите)
- ⇒ Маркирайте или свържете (флагчета, ленти)
- ⇒ Проявете изобретателност (ножове за рязане на кората на дърво)
- ⇒ Обяснете характеристиките (функционална графика-модел)
- ⇒ Направете процесите по-забележими (модели, исторически образи)
- ⇒ Разширете полето на опита (продукти като смола, ябълково вино, брашно)
- ⇒ Стимулирайте въображението (водни бои върху рисунка)

Отклонение от основната форма:

Интерпретация на живо като специфична форма на екскурзоводство

Помощните средства са от особено значение при интерпретация с костюми на живо, което често се използва при исторически турове. Като изиграват герои от определен период, облечени в костюми от този период, участниците виждат нещата през погледа на тези герои, потопяват се в друга епоха и установяват по-дълбока връзка с нея.

Ние правим разлика между интерпретация от първо лице (където актьорът Е героят) и тази от трето лице, която е описателна. Тя се използва по-често при интерпретативен тур, когато само за по-голям ефект интерпретаторът е облечен в костюм. Образът тогава не се „изиграва“, а просто се обяснява с помощни средства.

При интерпретация на живо (от първо лице) интерпретаторът се държи точно както героят му би постъпвал в съответния период от време. Това означава, че той/тя трябва предварително да конструира образа на героя си, като изучава биографията на известен човек, който ще бъде героят, или като си измисли герой от това време, имайки предвид как този човек би живял, колко деца би имал, какви биха били основните му грижи, приятели, врагове и т.н. За да можем да отговорим на въпросите на участниците, трябва да ги включим в пиесата и да притежаваме театрални и интерпретативни умения. По тази причина, за много кратко се използва живата интерпретация от първо лице по време на обикновен интерпретативен тур (например, ако един средновековен възглед демонстрира работата си по време на тур в музей на открито).

За да предложим различни перспективи (това прави интерпретацията на живо много полесна), понякога в едно събитие участват няколко интерпретатора. В този случай, те неочаквано се включват в сцената, представят различни герои, провокират и вдъхновяват участниците със своя начин на пресъздаване на разработваните теми.

Интерпретацията на живо не е предмет на разглеждане в нашия основен интерпретативен обучителен курс за гидове, защото тя изисква много повече от интерпретативния тур.

Допускане на вмешателство

Противоречията
са конструктивни.

Рут Кохн

Приемане на вмешателство (намеса) като възможност

Вниманието на участниците е най-силно привлечено, когато се случи нещо, което очевидно не е било планирано. Такива изненади остават трайно в спомените и следователно са ефективен начин за обучение, ако успеем да се възползваме от тези възможности. Важно е да приемаме такива неочаквани проблеми като предизвикателство за по-сериозна ангажираност. Разбира се, това не означава, че не е необходимо планиране на интерпретативния тур. Участниците оценяват уменията на гида да се справя с възникналите проблеми, но настроението и реакцията им бързо се променя, ако стане ясно, че тези инциденти са резултат от липса на подготовка.

Включване на неочакваното

Инцидентите често възникват от самия феномен: или нещо не си е на мястото (например предмет е махнат от експозицията), или нещо е добавено (например, рядка птица изведнаж се появява по време на тура). Времето също винаги може да поднесе изненади. И отново, тук темите могат да разширят ефекта си. Предизвикателството е да се обедини непредвиденото събитие с главната тема, което, с малко опит, може да се постигне по-често, отколкото очакваме.

Все пак, е важно да помним, че нашата карта асо в тестето е непосредственият минал опит, свързан с елемент от наследството. Ако нещо е преместено, интерпретаторът не трябва да го сменя, а да се върне към темата и да интерпретира новата ситуация, или да коментира друг феномен, отразяващ тази тема.

упражнение: Реакция на изненадата

Всички, без трима от групата, напускат мястото на срещата. Двама от тези, които остават, започват да играят своите роли с думи и жестове, подходящи за избраната сцена (например: рязане на дърво с голяма резачка за дърва). Третият приема ролята на режисьор и плясва с ръце веднага, щом сцената изглежда вълнуваща. В този момент, актьорите „замръзват“. Друг член на групата се включва в сцената на мястото на единия от двамата играчи и застава на същото място, а освободеният актьор става публика. Режисьорът отново плясва с ръце и новата двойка започва да играе ролята си. Тук най-важното правило е, че инициативата се поема от този, който последен се е включил, а този, който е напуснал, наблюдава. Ако новият играч има друго разбиране за сцената (например, помпане на велосипедна гума вместо рязане на дърво), то играта поема изцяло в друга посока. След като всички участници са изиграли ролята си, ние си припомняме всички сцени.

Допускане на намеси от групата

Различни проблеми могат да възникнат при дебати с участници, които знаят (или поне така си мислят) повече от интерпретатора, или не са съгласни с казаното от него. Като цяло, ние стимулираме групата да участва в дискусията по вече споменатите причини, но започва да става трудно, ако един и същи човек постоянно добавя нещо, или не е съгласен почти със всичко, което казваме. Един от начините да се справим с такава ситуация, е да им дадем повече пространство и да ги приемем като равностойни партньори, без обаче да губим водещата си роля. Ако това не помогне, може да попитате групата дали искат да се задълбочи дебатът или да продължат с тура.

Решаването на конфликти не е предмет на курса, но в някои страни се провежда такова обучение в държавните колежи и тази възможност трябва да се използва, когато ни се предостави.

Разпознаване на пречките

В най-общия смисъл, интерпретация означава превод от езика на феномена на езика на слушателя, на реципиента (тълкуване). Тук се включват няколко фактора:

- ⇒ вътрешни бариери:
негативно отношение, липса на информация, интелектуален лимит
- ⇒ външни бариери:
неподходящи или липсващи помощни средства и инструменти
- ⇒ комуникационни бариери:
езикови проблеми, невярно разбиране

Търсенето на безпроблемна комуникация между участници, феномени и интерпретатори и преодоляване на съществуващи бариери не се отнася само до хората, най-общо определяни като хора в неравностойно положение. Най-ясният пример за ограничен достъп са хората в инвалидни колички със или без придружител. В Централна Европа около 40% от всички посетители на различни забележителности са с някакви физически затруднения (зрителни, слухови, двигателни), а с нарастване на средната продължителност на живота в съвременното общество, този процент се увеличава. Често, възрастните хора не могат да се разхождат спокойно, защото в близост няма места за сядане или няма тоалетна. Хора, които живеят отскоро в страната, може да имат езикови или културни затруднения. Въпреки, че повечето хора в неравностойно положение са с изявени зрителни увреждания, хората със слухови увреждания съставят една много голяма група и често остават незабелязани.

Упражнение: Провеждане на необичайни сетивни експерименти

Разделяме се на две групи. И двете групи подготвят интерпретативен разговор за един и същ феномен. В единия случай, участниците носят превръзка на очите, а в другия, са с тапи за уши. Всяка група по ред играе ролята на посетител на другата група. Упражнението става по-интересно, ако групата на гостите не знае нищо за феномена.

Осигуряване на достъпна среда

Достъпна среда означава, че обстоятелствата позволяват на всеки човек да се движи без чужда помощ (с изключение на асистентите на хора в инвалидна количка или невиждащи).

Планирането на интерпретативна обиколка в достъпна за всички среда може да включва осигуряване на възможност за почивка и път без препятствия, вместо да се търси специален маршрут за хора с увреждания. Същото се отнася и за хора с увреден слух (говорим бавно и отчетливо), увредено зрение (обръщаме внимание на разстоянието и контраста). Винаги е полезно да описваме повече, отколкото по-малко, да търсим обратна връзка и да насърчаваме активирането на поне две сетива, когато планираме някаква активност (например наблюдение и докосване на артефакт).

Всеки интерпретатор трябва да се стреми да има постоянна обратна връзка с хората с увреждания, за да поддържа контакт с тях като със всички останали.

Разширяване на хоризонта

Нашето най-голямо предизвикателство през този нов век е да превърнем една абстрактна идея, като устойчивото развитие, в реалност за всички народи по света.

Кофи Анан

Разбиране за устойчиво развитие

След конференцията на високо равнище, която ООН проведе за земята (Earth Summit) през 1992 г. в Рио де Жанейро, устойчивото развитие се превърна в световен принцип. Устойчиво развитие означава, особено за индустриалните нации, връщане в границите, очертани от нашата естествена природна среда. Това е от съществено значение, за да осигурим достоен живот на бъдещите поколения. Устойчиво развитие означава и предприемане на действия там, където глобалната справедливост е застрашена, като не позволяваме, например, експлоатацията на евтина работна ръка в различни части на света. Знанието за устойчивост е предварително условие, за да се посрещнат предизвикателствата на прехода към едно общество, което се стреми към тези две съдбоносни цели. Като пазители на нашето наследство, ние сме длъжни да дадем приноса си за това.

Разпознаване на моделите на неустойчиво развитие

Един от начините да се интегрират принципите на устойчиво развитие в един интерпретативен тур (в допълнение към положителните примери), е да се идентифицират феномените, които разкриват общовалидни и лесно разпознаваеми модели на неустойчиво развитие. Германският Консултативен Съвет за Глобалните Промени (WBGU) е дефинирал 16 такива модела.

Три модела на неустойчиво развитие

Синдром на прекалена експлоатация

Природните екосистеми са пре-експлоатирани.

- ⇒ пример в Южна Америка: Обезлесяването на тропическите гори на Амазонка
- ⇒ пример в Европа: Прекомерна експлоатация на рибните ресурси в Средиземно море

Синдромът на Катанга

Околната среда е изтощена, изчерпани са богати ресурси и е превърната в безплодно, пусто пространство.

- ⇒ пример в Африка: Добивът на мед, кобалт и уран в мините на Конго
- ⇒ пример в Европа: Добивът на лигнитни въглища в Бранденбург, Германия

Синдром на масовия туризъм

Околната среда е разрушена за рекреационни цели.

- ⇒ пример в Южна Америка: Чужди видове са внесени на островите Галапагос
- ⇒ примери в Европа: Застрашено културно наследство в гр.Несебър и връх Свети Мишел

Моделите винаги обединяват природата и културата, както и екологични, социални и икономически параметри. Чрез образи, разкази и притчи, свързаните структури стават незабравими. Силни образи са, например, корабите, останали в пясъците на пустинята, които до 1960г. са били на вода в Аралско море, в миналото едно от четирите най-големи езера на планетата (синдромът на Аралско море). Силни образи са също безбройните скелети около пресъхнали кладенци в зоната на Сахел, където хората са били насърчавани да отглеждат все по-големи стада, като копаят все по-дълбоки кладенци. Свърхексплоатацията на пасищата превръща огромни територии в пустош и унищожава запасите от подпочвена вода (синдромът на Сахел).

Ако трябва да мотивираме нашите участници да се ангажират с тези теми и да разширят хоризонта си от локални към глобални проблеми, то необходимостта от силна връзка между такива модели и избрания феномен на терен е от съществено значение.

Немски Консултативен Съвет за Глобални Промени (WBGU)

Светът в преход:
предизвикателство за изследвания
Берлин (1996)

Свалете безплатно от:
www.wbgu.de

Разработване на ключови феномени на устойчивото развитие

За да демонстрираме устойчивото развитие по време на интерпретативния тур, важно е да намерим поне един феномен по планирания маршрут, който включва всички различни аспекти на устойчиво развитие.

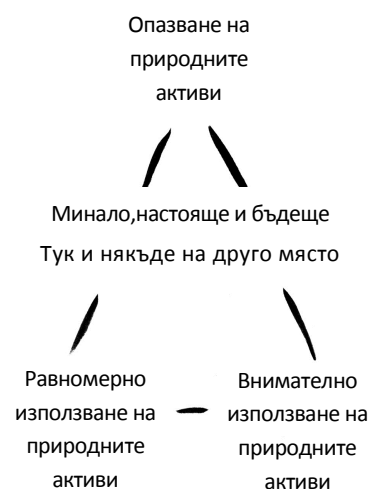
Създаване на релевантна устойчивост

Упражнение: Откриване на ключов феномен на устойчиво развитие

1. Колко значим е феноменът като ключов феномен?

До каква степен той отразява:	0	+	++	+++
Опазването на природните ресурси?				
Равномерното използване на природни активи?				
Внимателното използване на природни активи?				
Бъдещи действия?				
Ситуацията в други страни?				

2. Разкрива ли той неочаквано знание за скрити свързаности?
3. Може ли да бъде подкрепен от универсални ценности и запомнящи се образи?
4. Има ли конкретна тема, която прави сложния образ запомнящ се?
5. Тази тема значима ли е за участниците в техния собствен свят?
6. Тази тема възбужда ли е за участниците, дори ако е свързана с други континенти?
7. Тази тема предизвикателство ли е за участниците да преосмислят собственото си поведение?

Примери на ключови феномени за устойчиво развитие (виж също стр.29)

Устойчиво развитие: Средновековен хамбар в село

Хамбарът представя идеята за складиране и споделяне на основни хранителни запаси, запазване на семето за засяване през следващата година. Това все още може да се види в много страни.

тема: От векове този хамбар е съхранявал и символизира устойчивост

Неустойчиво развитие: Историческа пещ за горене на дървени въглища в гората

Въглищарите, които са работили в ужасни условия, често са изтощавали запасите от дървесина в гората, а печалбата от продажба на дървени въглища се е реализирала в далечни места. В днешно време, много хора в Африка и Азия работят при подобни условия.

тема: На това място хората са страдали заради печалба на далечни пазари.

Можем да говорим за устойчивост в ученето и знанието

Тъй като знанието за устойчивост е знание за ценности, начинът на работа с участниците и феномена играе основна роля. Интерпретацията на наследството подкрепя този ориентиран към ценности начин на познание. Следните аспекти бяха вече коментирани в това ръководство:

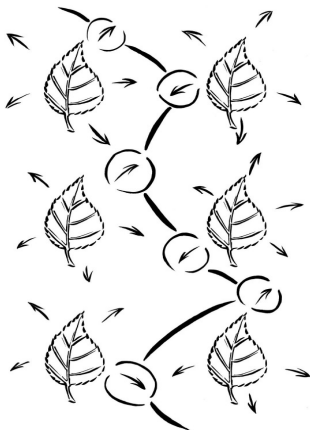
- ⇒ да придружаваме участниците вместо да ги инструктираме (стр.9)
- ⇒ да се потопим в личния свят на участниците (стр.13)
- ⇒ да се ангажира цялостната им личност (стр.13)
- ⇒ да придадем значение на феномена от гледната точка на участниците (стр.14)
- ⇒ да надграждаме върху универсални идеи (стр.14)
- ⇒ да приемаме наемите от страна на участниците и групата като възможности (стр.18)
- ⇒ да решаваме проблеми, възникнали в групата (стр.18)
- ⇒ да съдействаме за достъпа на участниците до феномените (стр.19).

Въпреки, че устойчивостта в развитието е сериозна тема, да не забравяме, че интерпретацията е най-успешна, ако е процес, който ни носи удоволствие.

Свързване на феномените

...Червена нишка е вплетена
и не можем да я извадим,
без да разплетем цялото.

Йохан Волфганг Гьоте

Интерпретативен разговор

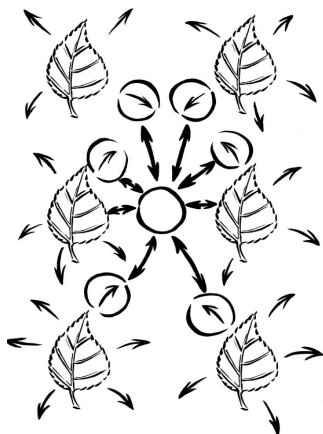
- ⇒ Провежда се на определено място
- ⇒ разглежда само един феномен
- ⇒ използва само една конкретна тема

Интерпретативна обиколка

- ⇒ Свързва няколко феномена
- ⇒ има една главна тема и при всеки феномен конкретната
- ⇒ тема следва тематичната линия

Движеща се интерпретация

- ⇒ Има няколко феномена/теми в резерв
- ⇒ позволява избор за участниците
- ⇒ произтича от главната тема и се развива в кръг от под-теми

Въвеждане на основната тема

Дотук това ръководство се занимаваше с интерпретативните разговори, с връзката между феномена и темата със света на участниците. Да се планира един интерпретативен тур, означава да се свържат помежду си няколко феномена, а това изисква главна тема. Докато конкретната тема се отнася до конкретен феномен, който може да се види на конкретно място, то главната тема е по-обща. Например, главната тема, свързана с конкретната тема „Пролет в наводнените райони“, може да се преобразува, като: „След дълга пауза, наводнените райони се връщат към живот“, ако това твърдение може да бъде подкрепено от значими феномени на място.

Създаване на тематична линия

Тематичната линия е линейна структура. Тя обхваща всички конкретни теми, свързани с даден феномен, в точно определен ред, „под шапката“ на главната тема:

Главна тема: От векове, производството на череши формира профила на тази долина.

1. Тази алея с черешови дървета бе нишката на живота за селото.
2. Тази овощна градина има своя атмосфера.
3. Без добра основа за ашладисване няма добри плодове.
4. Под черешовите дървета пчелите създават нови продуктови линии.
5. Складовете за плодове имат необходимото за запазване на реколтата през зимата.
6. Времето остави това черешово дърво в миналото.

Всички конкретни теми, свързани с отделния феномен са подплатени с няколко факта, които са подкрепени от опорни точки или отворени въпроси. Пример за систематична разработка на тема 6 можете да намерите на стр.29.

Вътре в тематичната линия, отделните конкретни теми взаимно се допълват и основните акценти се подреждат като драматургия. Тъй като природата не винаги се „държи“, както искаме, това е по-лесно да се постигне при феномен на културното наследство. В природна среда, понякога, един атрактивен феномен трябва да се пропусне, ако е позициониран извън тематичната линия.

Създаване на тематичен кръг

Един от начините да се отделим от линейната структура на темата, е да се спрем на много ограничено място, оградено с много феномени, подкрепящи основната тема. Тази конфигурация се нарича тематичен кръг. Вътре, в тематичния кръг, няма установен ред, по който да се разглеждат отделните феномени. Такъв ред се определя чрез общуване с участниците. За да се подготви за такъв, неорганизиран първоначално опит, интерпретаторът трябва да се запознае с всички близки феномени, имайки пред вид подходящи теми.

Движението вътре в тематичния кръг се нарича движеща се интерпретация. Тя се смята за висш пилотаж в интерпретативното екскурзоводство и не може да се предаде в един единствен курс, но се проявява в резултат на знанието и опита на интерпретатора. Този подход се прилага по-скоро на изключителни места и при постоянно сменяща се публика, отколкото при регулярни интерпретативни турове.

Много е примамливо да се избягва предизвикателството на линейната структура и да се предпочита по-либералната форма на движещата се интерпретация. Въпреки това, ние насърчаваме всички гидове-интерпретатори първо да преминат през линейно структуриран процес, за да свикнат с всички инструменти на личната интерпретация.

Създаване на тематични карти

Добър начин за подходящо разработване и усъвършенстване на интерпретативния тур е да се подготвят помощни карти за всеки феномен. Например, помощната карта за тема 6 (стр.22), би могла да изглежда така:

Застрашено плодно дърво	
Конкретна тема:	Промяна на начина на използване на земята
Факт 1:	Едно време, овощната градина се простираше отвъд хълма. ⇒ уважение към труда на другите ⇒ описание, историческа фотография ⇒ Колко лесно бе да се берат плодовете? ⇒ дидактическа формация с помощта на фотография
Факт 2:	Кленовото дърво е унищожило черешовото дърво. ⇒ Жалко за черешата, страхопочитание към природата ⇒ смяна на перспективата, анализ ⇒ по какво се различават дърветата? ⇒ формация за самостоятелна работа
Факт 3:	Плодовете, отглеждани тук са използвани на същото това място. ⇒ тълкуване на контекста ⇒ разказ (спомени от детството) ⇒ Откъде идват нашите плодове? ⇒ конферентна формация
Времето е оставило това черешово дърво в миналото.	

В горните редове, са изброени всички факти от центъра на информационната карта, възможните значения, опорните точки, въпроси и формации. Феноменът е посочен в конкретната тема, а главната тема е формулирана в края.

Отляво е оставено повече празно пространство. Ако поставим в клип тематичните карти, които избрахме за интерпретативен тур, така, че да се вижда само главната тема в долния край, то всеки може да разпознае и проследи с един поглед тематичната линия.

Запомняне на действията, свързани с отделен феномен

Разбира се, по време на интерпретативния тур, никой интерпретатор не използва записки. Както вече споменахме, основен приоритет по време на отделен интерпретативен разговор, е да не се спазва определен ред на действията. И така, как да запомним всички тези различни стъпки?

Повечето от нас, обикновено запомнят по-добре образи и цветове, отколкото думи и числа. Поради това, можем да „нарисуваме“ всички елементи на една мисловна карта. (виж долу). Малко копие на тази мисловна карта може да служи като заглавна страница.

Упражнение: Разработване на мисловна карта

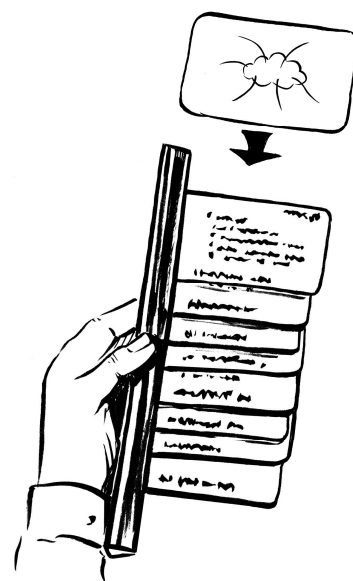
Написваме оновната тема в нарисувания облак в центъра на голям лист хартия. Оделните конкретни теми са подредени така, че да могат от облака да се отправят във всяка посока. На хартията не е написано нищо друго. Около съответните теми, започваме да рисуваме в ярки цветове феномените и всичко друго, свързано с тях, което искаме да използваме, или да направим. Например, помирисване на билки, използване на инструмент, герой или легенда, за които искаме да разкажем. Няколко дни преди нашия интерпретативен тур, слагаме този лист някъде, където можем често и дискретно да го поглеждаме. По този начин, образите и връзките между тях по-лесно изникват в съзнанието ни по време на тура, и не сме принудени да ги използваме в определен ред. Това ни дава възможност да водим разговор с участниците.

Планиране и запомняне последователността на стъпките

Гениалност означава способност да превърнеш сложното в просто.

Курт Вилхелм Керъм

Оценяване на интерпретативния тур

Насърчаване критиката на колегите

За да се подобри методологията на интерпретативния тур, дори ако не съществуват образователни структури за обучение, ние препоръчваме начин на взаимно обучение, което включва последващи разговори за оценка. Интерпретативната критика, когато, колегите работят заедно, създава творческа и полезна среда, в която и двете страни се учат в процеса на интерпретация и оценка. Инструкторът е очите и ушите на интерпретатора, защото чува коментарите на участниците по време на тура. За да имат успех обаче, интерпретаторът и инструкторът трябва да са запознати с критериите за оценка (виж стр.30).

Обявяване на резултатите от проверката

Препоръчително е да се наблюдава целият тур, независимо, че е възможно да се оценява само един интерпретативен разговор. Едната причина е, да се разбере по-добре контекстът, другата е, че участниците обикновено в началото повече се разсейват от присъствието на наблюдател. Следователно, първата част на тура често не ни дава цялостна представа. Присъствието на колега-инструктор трябва да бъде обявено в началото, защото професионален коментар не е възможен, без да се водят писмени бележки. Освен това, инструкторът трябва да се държи като участник. Интерпретаторът и инструкторът не трябва да разговарят помежду си по време на тура.

Внимателно използване на видеокамера

Видеокамерата може да бъде полезна в обучението, дори при условие, че оценката от видео запис отнема време. Като цяло, обаче, тя не бива да се използва за оценяване на интерпретативния тур, защото много участници се притесняват от нея. Един висококачествен диктофон може да стимулира възприятията, което би ни помогнало по-късно да се върнем към момента на събитието. Във всички случаи, участниците предварително трябва да дадат съгласието си за такъв запис.

Документиране на резултатите от оценяването

Една сесия за оценка след тура има за цел да постигне консенсус между двете страни и да се фокусира само върху един елемент, който интерпретаторът трябва да подобри при следващия интерпретативен тур. Изводите могат да се напишат и подпишат от двете страни на гърба на листа за оценка, който остава у интерпретатора. Разговорът за оценката е конфиденциален. Той трябва да се проведе в спокойна обстановка, където гидът пръв да сподели впечатленията си. Обратната информация трябва да се дава в Аз-форма (да се избягва Ти/Вие...), по-скоро да се коментира, отколкото да се оценява и първо да се изтъкнат положителните аспекти. Критиката винаги трябва да е градивна и конструктивна, като дава възможност на интерпретатора да подобри уменията си. Тъй като интерпретацията е вид изкуство, често може да има различен поглед върху нещата.

Фази на интерпретативна критика

1. Как възприемаш своята интерпретация?
Кое бе най-доброто в нея?
Къде виждаш възможности да подобриш нещо в нея?
2. Мисля, че беше добра идея да...
Все още виждам възможност да се подобри...
3. Каква ясна цел си поставяш за следващия тур?

Това ръководство се фокусира върху методологията на интерпретативното екскурзоводство. Практическият изпит след този курс, или модул, се ограничава до един интерпретативен разговор и/или тест. Но всичките аспекти на обучението имат и организационен контекст, и част от този контекст ще бъде засегнат в тази глава.

Продължителността и обхватът на тур с интерпретация трябва да се изберат по такъв начин, че той да не се превръща в екскурзия с водач. Това обикновено не е проблем при тур на закрито, но може да бъде проблем при обекти на открито. Един тур на открито не трябва да продължава повече от два часа, а разстоянието от един феномен до друг не трябва да се изминава за повече от десет минути, за да се постигне концентрира вниманието на участниците. При големи групи е важно участниците често да се събират и проверяват, за да сме сигурни, че някой не се е изгубил.

Група до 15 участника (в зависимост от обекта), е най-подходяща за лична интерпретация, защото тогава в диалога могат да се установят лични контакти. Колкото по-голяма е групата, толкова по-малко лично участие е възможно.

Съобщението за интерпретативния тур трябва да съдържа привличащо вниманието заглавие или мото, както и кратко, стимулиращо описание, и някои детайли за обекта. То трябва да информира за дата и място на тръгване, час за начало и край. Когато е на открито, мястото на тръгване на участниците обикновено е паркинг близо до спирка на обществен транспорт, а датата и часът трябва да са съобразени с него. Трябва да се даде кратка информация относно степента на трудност, необходимо облекло или оборудване. Когато обиколката се води винаги от един и същ гид, трябва да се посочи и неговият телефонен номер.

Преди началото, интерпретаторът трябва добре да се вижда на мястото за тръгване. Това е особено важно за многолюдни места в града, музея и т.н. Това дава на участниците чувство за сигурност. Същото важи и за един бърз преглед на маршрута и определяне на лесно за намиране място за среща след края, в случай, че някой се изгуби. В допълнение към всякакво аварийно оборудване (особено на открито), трябва да се носи мобилен телефон, ако операторът има покритие в зоната на тура.

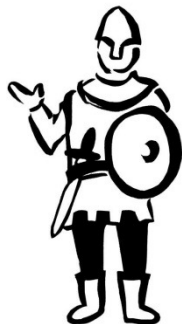
При тръгване, трябва да се провери номерът на телефона (когато турът е на труден терен) и оборудването, от което участниците ще имат нужда. При необходимост, се указват някои правила - къде и кое е разрешено, или не се пипа. Едно кратко представяне, може да ни даде информация за участниците и техните интереси. По този начин, се регистрират очакванията и по-късно може да се направи коментар във връзка с тях.

По време на тура, скоростта на придвижване трябва да бъде съобразена с хората, които вървят по-бавно. Един отделен интерпретативен разговор не трябва да отнема повече от десет минути, а предвиденото време не трябва да се удължава, освен ако групата не пожелае това.

Краят на тура трябва да осигури специфичен опит, с ясно послание по отношение на основната тема. Това трябва да се направи на относително тихо място, където всички участници могат да се съсредоточат върху думите на Guida и преди групата да се разпръсне.

Как да процедираме?

*Интерпретирането е пътуване
към емоционални открития
и интелектуално израстване,
и е трудно да предвидим момента,
когато интерпретаторът
убедено ще каже:*

*„Сега, ние сме напълно адекватни
на задачата, която стои пред нас“.*

Фриймън Тилдън

Обучителният курс, или модул за гидове-интерпретатори, осигурява добра основа за заздравяване на връзката между широката неформална публика и обектите на наследството, включително музей или зоологическа градина. Но, един 40-часов курс или модул е твърде кратък, за да даде възможност за цялостно обучение и много въпроси ще бъдат само бегло засегнати. Затова, ние препоръчваме посещение на допълнителни сесии за квалификация. В различните държави има различни центрове и програми за обучение. Тази глава съдържа някои насоки и препоръки за вашето обучение.

Интерпретация

- ⇒ движеща се интерпретация
- ⇒ интерпретация на живо
- ⇒ наблюдение и оценка

Комуникация

- ⇒ реторични и комуникационни умения
- ⇒ разрешаване на конфликти
- ⇒ импровизиран театър

Целеви групи

- ⇒ деца
- ⇒ младежи
- ⇒ местни хора
- ⇒ хора в неравностойно положение

В зависимост от сферата на работа, има и други целеви групи, които може да са важни във вашата страна. В допълнение, трябва да се обърне специално внимание на изискванията на обучението за устойчиво развитие. Подходящи курсове се предлагат от държавните колежи и някои неправителствени организации. Вие трябва да откриете, кое обучение съответства на четирите критерия, разгледани в началото на това ръководство.

Независимо от това, че обектите, в които интерпретаторите работят, са лесни за представяне, голяма част от успеха е резултат от способността ни да сме отворени към контакт с участниците и доколко сме запознати със забележителностите, чиито посланици сме. Да ги познаваме, не означава просто да събираме факти, а постоянно самите ние да съпреживяваме и да се учим от опита си при досега с тях. „Дом“ е идея, която не може да се изрази със сухи факти. За да превърнем мястото за живеене в дом, трябва да живеем в него. В дневната си стая ние се чувстваме у дома, не само защото знаем много за материала, от който са направени мебелите ни. За да направим феномена на наследството „наш дом“, трябва „да живеем там“. Ето защо, по отношение на интерпретативното екскурзоводство, упражненията са най-добрият ключ към успеха.

Вече няколко десетилетия, идеята за интерпретация на наследството се е доказала многократно. Все пак, дори и при най-интересните забележителности на открито, в градове, културни забележителности или на последните останали дивни места в Европа, няма никаква гаранция за успех на интерпретирането. Както при лова и риболова, или събирането на гъби, най-силните емоции се предизвикват от неочакваното.

И в заключение, това, което наричаме опит, е резултат от всички малки успехи и провали. Точно това ни кара да се чувстваме богати.

Разработване и усъвършенстване на интерпретативния разговор

На следващите страници можете да намерите:

- ⇒ работен лист
- ⇒ примерен лист
- ⇒ лист за оценяване

Те са предназначени за интерпретативен разговор с продължителност около 10 минути.

Работният лист се попълва, следвайки по-долу изредените стъпки. Цифрите в скоби указват на коя страница в ръководството е разяснен всеки от подчертаните термини:

1. Търсене на интересен феномен (стр.10 и 11) към отделната конкретна тема (стр.22).
2. Разработване на подходяща главна тема за този феномен (стр.14 и 15).
3. Избиране на три факта (стр.14), свързани с феномена, които подкрепят главната тема и са значими за вашите участници.
4. Избор на опорните точки (стр.10-12), които ще вдъхнат живот на фактите.
5. Обмислете как участниците могат да бъдат заинтригувани чрез отворени въпроси (стр.13) и помощни средства (стр.17).
6. Избор на подходящи формации (стр.16) и места, където феноменът предизвиква вълнуващи разкрития (стр.13).

Ако интерпретативният разговор е част от тур с гид, то листът за оценяване може да се използва заедно със взаимното обучение, като основа на сесията за оценяване. Информация по този въпрос ще намерите на стр.24.

Изпитът се основава на листа за оценка. Попълването на работния лист може да бъде много полезен за изследване на различните елементи и формулирането на нови идеи. Все пак, диалогът с участниците е същественият елемент, а не толкова изброените на листа факти. Когато главната тема е ясно формулирана, то не всички идеи се реализират.

Много интерпретатори смятат за изключително полезно разработването на работен лист с цел практика. Но не се придържайте твърде стриктно към него. Вашата интерпретативна беседа е като предмет на изкуството и прибавянето на много детайли може да го развалят.

Работен лист Интерпретативен разговор

Поредността на фактите не е фиксирана. Не е необходимо да бъдат използвани всички опорни точки и отворени въпроси, но е важно те да са организирани около главната тема.

феномен	конкретна тема	главна тема (завършено изречение, което в този случай съдържа универсал)		

Главната тема е „маякът“, към който сте се насочили. Фактите подкрепят главната тема и могат да се видят на място.

1. факт (едно изречение)	значение (То предизвиква...)	опорни точки	отворени въпроси	формация/помощни средства

2. факт (едно изречение)	значение (То предизвиква...)	опорни точки	отворени въпроси	формация/помощни средства

3. факт(едно изречение)	значение (То предизвиква...)	опорни точки	отворени въпроси	формация/помощни средства

Феноменът в този примерен лист е старо черешово дърво, което е подкопано от висок явор, защото предишната овощна градина е изместена от саморасла горичка.

Примерен лист Интерпретативен разговор

феномен	конкретна тема	главна тема (завършено изречение, което в този случай съдържа универсал)
застрашено плодно дърво	променено използване на земята	Времето остава в миналото това черешово дърво. (универсали: промяна, изолация)

Главната тема е „маякът“, към който сте се насочили. Фактите подкрепят главната тема и могат да се видят на място.

1. факт (едно изречение)	значение (То предизвиква...)	опорни точки	отворени въпроси	формация/помощни средства
Имаше време, когато овощната градина се простирала далеч отвъд хълма.	уважение към труда на другите	Описание, историческа фотография	Къде свършва овощната градина? Колко лесно е било да се берат плодовете?	дидактическа формация, използване на фотография

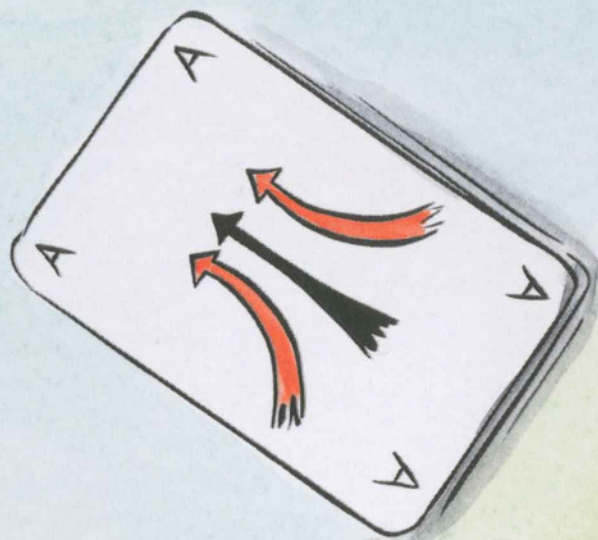
2. факт (едно изречение)	значение (То предизвиква...)	опорни точки	отворени въпроси	формация/помощни средства
Кленът унищожава черешовото дърво.	съжаление за черешовото дърво, страхопочитание към природата	промяна на перспективата, анализ	По какво се различават дърветата?	формация на индивидуалната задача

3. факт (едно изречение)	значение (То предизвиква...)	опорни точки	отворени въпроси	формация/помощни средства
Плодовете, които се отглеждат тук, бяха използвани на същото място.	разбиране на контекста	разказ (спомен от детството)	Откъде идват плодовете ни? Какви са предимствата и недостатъците?	конферентна формация

Лист за оценка Интерпретативен разговор

Листът за оценка е предназначен да подпомага процеса на взаимно обучение, а не да поставя конкретни оценки. Критериите за оценяване трябва да са ясни. Забележките трябва да са задълбочени и недвусмислени.

1. Представяне на интерпретатора	0	+	++	+++	забележки
Интерпретаторът демонстрира ли ентузиазъм?					
Бяха ли разбираеми нейните/неговите коментари?					
Вярвахте ли доверие на интерпретатора и предоставената от него интерпретация?					
Интерпретаторът успя ли да предаде посланията си по убедителен начин?					
Убедително ли бе вербалното и невербално представяне на интерпретатора?					
2. Оценяване на феномена	0	+	++	+++	забележки
Като цяло интерпретативният разговор беше ли фокусиран върху феномена?					
Бяха ли изтъкнати уникалните характеристики на феномена?					
Можеха ли всички факти да бъдат потвърдени на място?					
Групата беше ли добре формирана по отношение на феномена?					
Имаше ли интересно разкритие?					
3. Интегриране на участниците	0	+	++	+++	забележки
Всички участници бяха ли фокусирани върху действието през цялото време?					
Разговорът включваше ли непосредствен контакт с феномена?					
Бяха ли насърчавани реакциите на участниците (например с отворени въпроси)?					
Участниците имаха ли възможност да споделят нещо от своя живот?					
Интерпретаторът успя ли да провокира съдействието и участието на групата?					
4. Проследяване на главната тема	0	+	++	+++	забележки
Имаше ли ясна главна тема? Ако „да“, то как би могла да бъде формулирана?					
Темата отразяваше ли същността на проблема?					
Фактите и значенията бяха ли разгледани по подобен начин?					
Бяха ли използвани различни опорни точки?					
Стимулиран ли сте, директно или индиректно, да опазвате наследството?					

Гидовете работят на различни обекти от наследството - в защитени територии, исторически сгради, музеи, ботанически градини и др. Те са отдадени на каузата за популяризиране на наследството и търсене на по-добър начин да управляваме бъдещето си.

Това ръководство се основава на опита на гидове от много страни. То включва материали за подготовка за изпити за сертифициране на гидове-интерпретатори. 40-часовото обучение, което обхваща, може да се проведе в рамките на един семинар или като модул в друго обучение. В рамките на проекта HeriQ, ние оценяваме обучението в различни страни в Европа. За да осигурим качествена интерпретация на нашето Европейско наследство, насърчаваме работещите на обекти от природното и културно наследство да използват материалите и да дадат препоръки за тяхното усъвършенстване.

